

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 6. Quam probationem faciant aliæ scripturæ non publicæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

1853.

Not. 6. probationem de valore talium bonorum desumptam ex libro censuali non semper valere. Nam vel æstimatio facta est ab ipso Censitore; vel ab ipso Domino, & possessore rei Censitori intimata? si primum? non rectè probat, tantum esse pretium rei, & non majus, si Dominus eam venalem exponeret; nam in hoc casu fit æstimatio rei acceptæ secundum alias circumstantias, quæ non attenduntur in contractu venditionis. In illis enim æstimatio fit consideratis proventibus, qui commodissimè proveniunt attentâ semper æquitate, ut subditi in onere contributionum non nimium graventur, sed potius releventur, cum quandoque contingat eos certis ex causis illis frui non posse, ut colligitur ex *L. 4. §. 1. ff. de Censibus*, de qua *n. 1851.* quare communiter ibi res venit minori pretio, quam æstimaretur, si talis res vendenda foret. Hæc de libris Censitorum.

1854.

Loquendo autem de libris aliorum Officialium publicorum, not. 7. librum conscriptum ab Officiali publico posse continere res pertinentes ad alios, ex officio annotandos in his, quæ præstanda ab illis sunt, v.g. quod Titius solverit gabellam ex tali re, vel contractu celebrato cum hoc vel illo; & in ordine ad hoc non minus, quam instrumentum Notarii, talis liber plene probat quoad factum ibi relatam, non modo de solutione facta, sed etiam contractu celebrato cum hoc, vel illo; nam ejusmodi scripta attestatio Officialis publici in rebus pertinentibus ad officium, insertis libro sui muneris, non modo probat factum, sed etiam id, ex quo illud pendet, cujusmodi est solutio, propter contractum inibi factum, si annotatio facta sit præsentibus iis, quos concernit, v.g. contractibus; quod tamen intellige, nisi ex alio capite talis inscriptio suspecta redderetur.

Dixi, si contineat res *pertinentes ad alios*, ex officio annotandas; dicitur autem ad officium illius pertinere, quod ex quasi causa, & origo, muneris constituti, ac collati ad talium rerum annotationem. Hinc non probat,

quando ejusmodi annotationem, vel inscriptionem fecit in rebus impertinentibus ad officium; nec in his, quæ scripsit pro se, contra tertium, qui ejus personam non approbavit, & cum quores gesta non est; si autem esset pertinet ad officium, probaret quidem etiam quoad illud pro scribente adversus eos, qui ei tale officium contulerunt, sed cum juramento, si, quod scriptum est, sit verosimile, ac alias probatu difficile.

§. 6.

Quam probationem faciant alie scripturae non publicae?

PRima quæstio est de libris Ecclesiarum, vel monasteriorum; de quibus dicendum sub distinctione, si manu Notarii publici conscripti sint, vel in Archivo publico asservati, eos probare non minus, ac probent alie scripturae, in quantum explicant vel formalitatem scripturae confectæ à tali Notario, de quibus à *n. 1855.* vel formalitatem scripturae asservatæ in Archivo publico de quo à *n. 1786.* Notand. autem *Archivum*, apud Latinos, ut notat Pereyra in *Elucidar. n. 349.* idem esse, atque Tabularium, seu Armarium librorum, seu locum, ubi tabulæ, & instrumenta publica, monumenta rerum, & actorum asservantur, de quo Ulpianus *L. moris, §. solet, ff. de penis*; & notatur etiam in *c. pervenit 30. q. 1.* ibi: nos inquisivimus priorum patrum nostrorum dicta; invenimus autem in *Archivo hujus Apostolicæ Sedis* jam talia contigisse in Ecclesiis Isauriæ Ephesiorum &c. Not. 2. *Archivum* aliud esse minus propriè, quod scilicet non est erectum auctoritate publicâ, nimirum alicujus Magistratus, habentis potestatem ferendi leges publicas; aliud, quod secus, & quidem ad eum finem, ut inibi non reponantur nisi illæ scripturae, quas Magistratus vult haberi pro Authenticis, esto secundum se, & in alio loco repositæ non forent authenticæ; & hoc *Archivum* est propriè publicum, seu Archivum in sensu juris communis; dicique solet, ut notat Pereyra citatus, Grammatophylacium; & qui ei præest, Archiota, de quo idem *n. 512.*

Igi-

1876. Igitur, quando supra n. 1786. diximus scripturam in Archivo repertam, facere publicum testimonium; de Archivo publico, & in sensu juris communis accipiendum est; nec modo restringitur, ut fidem faciat inter subditos ejus, cujus autoritate Archivum tale erectum est, sed inter quoscunque; cum non minus, ex jure communi, ut notavimus cit. n. 1786. faciat testimonium publicum, quam aliud instrumentum publicum; at hoc non recipit illam restrictionem: ergo. Ne autem vis probandi, quæ jure tribuitur tali scripturæ, ubi producitur, labefactetur, vel impugnetur, advertendum, si coram eo, contra quem producitur, immediate accipiatur ex Archivo publico, non requiri, quod sit annotata, vel subscripta manu Archiothæ, seu Officialis publici, qui Archivo publico præest, & à nonnullis dicitur etiam *Archivarius*, *Commentariensis*, &c. Secus, si eo absente, ut constat, revera esse asservatam, & depromptam ex Archivo publico. Si autem non in Archivo tunc, quando producendum est, sed apud ipsum Archivarium, seu Præfectum Archivi reperiretur, non minueret ejus fidem, ut colligitur ex *c. Ad audientiam 13. de prescript.*

1877. Altera quæstio est de scripturis privatis, quam vim probandi habeant? inter eas numeratur primò apocha, de qua n. 1784. & est cautio scripta solutionis factæ, ac ejus probandæ debitori à creditore data, vocarique solet securitas; 2. antapocha, de qua n. eod. & est cautio scripta, quæ creditori datur à solvente censum, pensionem, vel quid simile, idque in eum finem, ut is (nimirum creditor) ex solutione sibi facta possit impedire præscriptionem, si fortassis debitor, aut hæredes ejus illam aliquando prætenderent; quid verò sit chirographum, & qualiter à Syngrapha differat, à n. 1783. constat, quibus positis:

1878. Communis regula de scripturis ejusmodi privatis est, quod chirographum à scribente cognitum, & confessatum plenè probet contra scribentem, extra casus jure exceptos; sic e-

Tom. II.

nim habetur scribentis propria confessio, quæ difficilius negari potest, quam instrumentum publicum; cum in hoc facilius intervenire possit aliquid à Notario scriptum, contra vel præter mentem alterius, quam cum quis ipse scripto mentem suam declarat, & subscribit; quæ subscriptio etiam sola sufficit, esto reliqua scripserit alius; cum nemo præsumatur subscribere scripto factum ejus referenti, præsertim præjudiciosum sive scienter, consequenter ex consensu.

Unde, quamvis subscriptio, & sigilli appositio cæteris paribus fortius probet, quam sola subscriptio; hæc tamen illi solitariè sumpto prævalet; nam propria manus non æquè negari potest, ac sigillum cum hoc etiam subduci possit, & apponi ab alio. Unde si maritus rem, quæ est de jure Uxoris, sine hujus consensu distrahat, licet ejusdem Uxoris sigillo venditionis instrumentum fraude signaverit, hujusmodi tamen commentum emptori nullam præbere securitatem potest per expressum textum in *L. distrahente 4. C. de rebus alienis non alienand.*

1879. Quoad materiam sigilli, seu instrumenti sigillatorii, supponendum, hoc esse ad inventum, ut imprimatur chartæ, vel in ejus custodiam, vel etiam, & frequentius, ad conciliandam ei fidem, & autoritatem; ex his porro aliqua sunt *publica*; aliqua *privata*; *publica* (quæ etiam *authentica* vocantur) sunt sigilla Imperatorum, Regum, Principum, Episcoporum, Capituli, & Abbatum habentium Episcopalem jurisdictionem, Civitatum: & hodiè de consuetudine omnia sigilla publica censentur authentica, & vim habent probandi. Hinc constat, quænam sint sigilla *privata*, nempe eorum, qui sunt inferioris ordinis; quibus positis: communis tenet, quod scriptura, sigilli publici appensione, munita, faciat plenam fidem in ordine ad illum finem, propter quem appressum est, modo habeat etiam reliqua de jure, vel consuetudine requisita, qualis quandoque est expressa subscriptio vel ipsius Domini, vel Secretarii, Cancellarii, &c.

Ooo 2

Hoc

Hoc tamen limitant aliqui, ut procedat. 1. solum in illis casibus, in quibus ad eundem finem sufficeret sola subscriptio. 2. ut non probet pro sigillante; cum nec subscriptio id operetur, ut diximus in præcedentibus.

1860. Præter hæc not. scripturam privatam, sed sigillo publico munitam cum subscriptione duorum testium, quoad vim probandi æquivalere instrumento publico, consequenter plenè probare pro tertio, & contra tertium in quibusvis negotiis ex *c. Scripta verò 2. de fide instrum.* ubi Alexander. III. *Scripta verò authentica*, inquit, *si testes inscripti decesserint (nisi per manum publicam facta fuerint, ita quòd appareant publica, aut sigillum authenticum habuerint per quòd possint probari) non videntur firmitatis robur habere.* Ubi nota verba: *nisi authenticum sigillum habuerint*; & quoniam textus indefinitè loquitur, non restringendo dictum ad scripturam, quæ continet solum pertinentia ad officium sigillandi, rectè sequitur id procedere *in quibusvis negotiis.*

1861. Not. 2. scripturam privatam, nec manu publica factam, nec Authentico sigillo munitam, quando producitur, non probare, licet in scripto mentio fiat sigilli; constat ex decisione relata ex *c. scripta verò*; si autem munita sit sigillo publico, licet nulli testes subscripti sint, probat pro, & contra tertium, modo contineat ea, quæ pertinent ad officium sigillantem; si enim essent diversa, nec haberet vim à Testibus, cum ponantur nulli subscripti; nec etiam ab appensione sigilli, facta à sigillante in materia extra rationem sui muneris.

Not. 3. in *c. inter dilectos 6. h. t.* inter alia motam quæstionem, an probet scriptura, quando sigillum ei appressum, adeo est *fractum*, ut dignosci non possit, an sit ejus, cujus scripturam quis esse profiteretur? & ab Innocentio III. responsum esse negativè: *quia & ipsum Henrici privilegium ad fidem instruendam, non videbatur sufficere, quia nec erat publicà manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eò quòd erat ex media ferè parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas: videlicet icus.* Nec de cæteris literis nisi hæc adjectio, *Dei gratia*, ap-

parebat, ita quòd ex literis ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum *Henrici*, quàm *Ludovici*.

1862. Quæstio jam est de sigillis privatis; pro his notandum, quòd sigillum privatum æquiparetur in jure subscriptioni privatae, adeoque probare in omnibus illis casibus etiam sine expressa & formali subscriptione, in quibus probaretur ista; aliquod tamen inter utrumque discrimen est; primum insinuavimus *n. 1858.* quòd scriptura habens etiam solam subscriptionem sit magis extra suspicionem fraudis, nec ita facile admittat deceptionem, quàm habeat solum sigillum, alterum est in ordine ad effectum probandi scripturam esse absolutam; nam in ordine ad hoc prævalere videtur sigillum; subscriptio enim quandoque fit in charta etiam prius, quam absolvatur scriptura; sigillum autem apponitur tanquam complementum, specialiter cum custodia causa: quo posito: scriptura privata (seclusà conventionem, ne prius valeat, quàm utrinque sit subscriptum, & sigillatum) ex defectu solius sigilli, si habeat subscriptionem, vel ex defectu hujus, si habeat sigillum, non amittit vim probandi; cum, ut dictum est, hæc æquiparentur in jure. Si autem quæras, contra quem, vel pro quo, vim probandi habeat sigillum privatum? Resp. quòd plenè probet contra sigillantem, sed ea tantum, quæ in tali scriptura sigillata continentur, modo ille recognoscat sigillum esse suum; quod tamen accipe pro casibus, quibus sufficit alterutrum, nempe vel subscriptio, vel sigillum; cujus ratio est ex dictis.

1863. Difficultas autem est, quid dicendum, si is, contra quem producitur scriptura, vel cum subscriptione ab ipso facta, vel cum sigillo, neget esse manum suam? vel sigillum suum? vel saltem à se appressum, aut mandato suo? Quod attinet casum de sigillo, non est dubium, sæpius committi fraudem, prout experientià certum est, vel subducto vero alterius sigillo; vel fabricato alio ad ejus imitationem, etiam imitatione manus propriae; fraude sæpius deprehensà, ut alibi diximus.

ximus. Potissima verò quæstio est, cui tali casu incumbat onus probandi? an neganti esse sigillum suum, vel agnoscenti sigillum tanquam suum, sed neganti, esse à se, vel iussu suo appressum; an producenti? quidam hoc imponunt producenti; alii neganti: alii rejiciunt onus probandi in eum, qui producit, si alter recognoscat sigillum quidem esse suum, sed negat voluntate suâ appositum; non autem si producat contra hæredes ejus, qui id ipsum recognoscunt, sed negant voluntate Testatoris appositum.

1864. Ex his opinionibus placet illa, quæ dicit, eum teneri ad probandum, sigillum non esse voluntate suâ appositum, qui confitetur sigillum scripturæ appressum esse suum, sed negat appositum voluntate suâ; quia contra illum stat ex sui sigilli, quod agnoscit esse suum, appressione, præsumptio; cum appressio sigilli eo fine adinventata sit, ut testetur voluntatem ejus, cuius est, dum contrarium probetur. Et ideo etiam *L. 2. C. de reb. alienand.* mulieri non obfuit, quod maritus ejus instrumento venditionis ipsius sigillum appresserit sine ipsius voluntate; quod non obtinisset, nisi probato, quod fraude (consequenter sine ipsius assensu) instrumentum consignaverit. Similiter Capitulum non obtinisset sententiam pro se, contra instrumentum productum ab altero, quod erat Capituli sigillo munitum, nisi probasset ejus appressionem ab alio, sine suo consensu, factam esse, de quo habetur *c. 5. de Probat.* Aliud est, si neget sigillum esse suum, tum enim producenti onus probandi incumberet; quia tali casu deficeret prior illa præsumptio.

1856. Plura super hac materia proponi possent; sed ne procul nimium abeamus, illud not. non rectè negari fidem scripturæ legitimè sigillatæ, quod inhabilis judicata sit probatio servi pro sua libertate ex eo desumpta, quod penes se habuerit instrumentum servitutis; nam rejecta fuit, non quod ejusmodi scripturæ non probent; sed quod donatio servitutis

exinde non probetur. 2. quod, qui alicui tradit chartam suo nomine, ac sigillo munitam cæteroquin vacuum (*biancam* vocant) ut in ea describat obligationes, quas dans esset contracturus, non teneatur ad illud, quod alter præter mandatum falsò ibi describit, si neget, se illud mandasse, & probet, quod scribenti chartam vacuum dederit &c.

Dixi superius *n. 1860.* quod privata 1866. scriptura à scribente recognita, & confessata contra ipsum plene probet extra casus in jure exceptos; i. enim exceptus est casus chirographi, imò etiam instrumenti publici, in quo non est expressa causa debiti; tali enim casu producens tenetur aliis argumentis eam probare; secus non probat, ut habetur ex *c. si cautio 14. h. t.* cum enim Titius peteret à Cajo certam pecuniæ summam, atque ad probandam intentionem suam produceret cautionem, in qua Cajo *indeterminatè*, nullâque causâ expressâ confitebatur se debere Titio summam expressam, dubitaretur autem, an Titius debitum tali scripto sufficienter probaret? respondit Pontifex Gregorius IX. *si cautio, quam à te indebitè proponis expositam, indeterminatè loquatur, adversarius tuus tenetur ostendere debitum quod continetur in ea: Sed si causam, propter quam hujusmodi scriptum processerit, expresseris in eadem: confessioni tuæ statur: nisi probaveris te id indebitè promississe.*

Ex hoc deducitur, quod cautio, seu 1867. promissio dandi, aut faciendi facta, non expressâ causâ, nullam actionem, vel obligationem pariat, etiam in foro canonico, nisi actor probet; verè debitum esse; id quod etiam dicendum videtur in foro laico, ex *L. cum de indebito 25. ff. de Probat. §. Sin autem cautio. 4.* ibi: *Sin autem cautio indebitè exposita esse dicatur, & indiscretè loquitur: tunc eum, in quem cautio exposita est, compelli, debitum esse, ostendere, quod in cautionem deduxit, nisi ipse specialiter, qui cautionem exposuit, causas explanavit, pro quibus eandem conscripsit: tunc enim stare eum oportet suæ confessioni: nisi*

nisi evidentissimis probationibus, in scriptis habitis, ostendere paratus sit, sese hæc indebitè promississe. Et ratio est, quia ubi causa, seu titulus debendi non exprimitur, deficit fundamentum probandi, consequenter actio; hæc enim non oritur nisi ex causa; quâ seclusâ potius præsumitur scriptum ex errore, vel non purè, sed sub aliqua conditione pendente; nisi vel ipse scribens causam fateatur, vel producens eam probet. Hoc ipsum tamen habet aliquot limitationes 1. si tale chirographum esset datum *cause piæ*; tunc enim præsumeretur datum ex causa liberalis donationis; probari hoc potest ex *c. fin. de succession. ab intestato.* quod allegatur ab Haunoldo tom. 5. tr. 4. n. 516. Fateor esse casum satis mirabilem, qui affertur in eo c. si accipiatur juxta talem lecturam, præsertim quoad interrogationes factas ab his, qui ex parte Episcopi stabant contra Monasterium, quod donationem sibi factam allegabat ab illo Archipresbytero, de cujus bonis ibi controversia erat.

1868. Verum est, quod Pontifex ibi dicat, & Murinensi Episcopo mandet, quòd nisi præfatus Episcopus (impugnans donationem ab Archipresbytero factam Monasterio) legitime probaverit, sæpe dictum Archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse, cum ultimam voluntatem expresit, super impetitione monasterii perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere monasterio, quæcunq; de bonis ipsius Archipresbyteri, vel etiam monasterii occupavit: moveri tamen posset quæstio, an, dato, quòd sui compos donationem fecerit, instrumentum donationis, causam expresse? an secus? consequenter, an ex hoc textu rectè probetur, valere scripturam donationis factæ, sine ulla alia causa in ea expressa? quando est ad causam piam? Mihi videtur rectè probari 1. si expresit, *se donare*; quia liberalitas erga Monasterium, præsertim tale, cujus obsequio donans in multis usus est, ut ponit casus in dicto c. est sufficiens causa debiti, suppositâ donationis acceptance. 2. quia, qui causæ piæ dat, præsumitur dare causâ pietatis; at sic non caret causâ debendi, ubi acceptatio secuta est.

1869. Alter casus est, de debito scripto in ultima voluntate. Nam esto in scriptura non expressa sit causa debendi, si de alia causa non constet, præsumitur scriptum in vim legati, ut colligitur ex *L. cujus 88. §. quisquis 10. ff. de Legat. 2.* ibi: *Quæsitum est, an (si scriptum esset: quisquis mihi hæres eris, scias, debere me Demetrio patruo tuo denaria tria, & non deberentur, actio esset? respondit, si non deberentur, nullam quasi ex debito actionem, sed ex fidei commissio.* His aliqui addunt tertiam exceptionem; quòd scriptura privata per debitorem recognita, etiam tempore posterior, non probet contra illum, qui publico instrumento docet, hypothecam sibi in re, quam debitam vult scriptura privata, prius esse constitutam, nisi simul habeat subscriptionem duorum, vel trium Virorum probatæ opinionis; ut dicitur in *L. n. C. qui potiores in pignore.*

Quartam exceptionem ponunt in omnibus casibus, ubi jure donatio præsumitur; nam & liberalis donatio est sufficiens causa debendi, cum acceptata fuit; quintam, si contineat liberationem, seu remissionem debiti, si scilicet contineat manum propriam ejus, qui debitum remittere potest; Sextam, cum continet confessionem alicujus, qui dicit, talem rem suam non esse; nam tali casu censetur illam habere pro derelicta, *L. 1. & 2. ff. pro derelicto.* Septimam, si contineat promissionem solum conditionatam; quo casu conditio censetur stare loco causæ debendi; de quibus V. Felinum in *c. quoniam, de probat. n. 9. & seqq.*

§. 7.

De comparatione literarum, & sigilli.

1870. CUM in supra dictis egerimus de vi probandi, quam habent scripturæ privatae, ac sigilla illis appressa, quando is, contra quem producuntur, recognoscit scripturam, vel sigillum tanquam suum; quæstio nunc est, quid dicendû, ubi negat, scripturam esse suam; cum revera quandoq; contingat committi falsum etiam exactâ imitatione manus alienæ. In tali casu, producenti tale scriptum (quod *suum esse* negat Adversarius) probandum est, quod